

PODIREŠEK

76

(VRLO KASNO)

LJETO 2004.

UVODNIK

Štovani štioče, možda se sjećaš kako je u prošlom broju na ovome mjestu bilo riječi o okrugom stolu što se bio održao u Pazinu na Istrakonu, a na temu stanja u hrvatskom SF-u. Svega mjesec dana kasnije, od 23. do 25. travnja održan je ovogodišnji Sferakon, na kojemu se taj okrugli stol nastavio. I to nije sve. Još dva mjeseca kasnije, između 25. i 27. lipnja, gradić Pazin i selo Heki ugostili su treći Međunarodni festival fantastične književnosti. I na Festivalu se - pogađate! - upriličio okrugli stol, taj put pak o suradnji hrvatskog SF-a s inozemnim.

Hm, čini se kako su se hrvatski znanstvenofantastični profesionalci i fanovi prezderali arturijanskog mita, pa - gdje god se nađu - uprizore nekakvo vijećanjeoko masivnog komada hrastovine što su ga nakrcali pečenom volovinom, nadjevenim prepelicama i medovinom. No, kako me bila zapala čast i dužnost voditi okrugli stol na ovogodišnjem Sferakonu, a sudjelovao sam i u Pazinu, ustajem u obranu oba stola: donijeli su konkretne plodove, a samo blagovanje za njima bilo je čedno. Na ovom mjestu se osvrćem na sferakonsku diskusiju, dok o pazinskoj pročitajte dalje na stranicama ovog broja, uključujući i pismo njemačkih fanova hrvatskim ljubiteljima SF-a, što ga je pročitao njemački gost Michael Iwoleit.

Sferakonska diskusija bila je zamišljena dosta ambiciozno, dragi štioče, no što neiskustvom Tvojeg urednika, što činjenicom da se odigravao relativno kasno navečer, ubrzo je degenerirao u dva i pol sata naklapanja na jednu jedinu temu - antologija hrvatskog SF-a. Ukratko prepričano, budući

sam bilješke (od muke) ubrzo prestao voditi: antologija je potrebna, čak nužna!

Nakon završetka Sferakona činilo se kako je dva i pol sata bilo bačeno u vjetar. No, par tjedana kasnije, Darko Macan - koji je prilično demonstrativno odignorirao opisani okrugli stol - izbacuje bomastičnu vijest: na Sferakonu 2006. bit će prikazana antologija hrvatske znanstvene fantastike, koju će sastaviti Aleksandar Žiljak i Tomislav Šakić. Prema pouzdanim informacijama, sastavljanje antologije je u tijeku.

* * *

Od ovog broja, nastojat ćemo povrh afirmiranih objavlјivati i mlade autore. U ovom broju stoga donosimo šarmantnu minijaturu Marine Jadrejčić i razgovor s Marijem Berečićem, dok nam se po prvi put predstavljaju tandem pisca Leon Zambon te ilustratora Bojana Peršića, obojica iz Istre. Leonovu biografiju možete pročitati uz priču *Mesarenje*, koju je ilustrirao Bojan, dok je Bojan Peršić rođen 9. svibnja 1987. u Puli, učenik je srednje škole "Mate Blažina", smjer elektrotehnika. Crta, svira klavijaturu, čita stripove i knjige, a do sada je objavljivao u fanzinu "Sfemir". Ilustraciju uz priču *Mesarenje* prenosimo s web stranice elektroničkog fanzina "SF mreža" (www.sfmreza.tk).

"Parsek" na webu:

<http://parsek.sfera.hr/>

Kontakt:

parsek@sfera.hr

B.Švel

Pismo njemačkih fanova hrvatskim

Science Fiction Club Deutschland
utemeljen 1955.

Arno Behrend
dopredsjednik
Bocksledde 35
D-42283 Wuppertal
+49/(0)2 02/74 78 571

Wuppertal / Njemačka, 22. lipnja 2004.

Pozdrav iz Njemačke!

Dragi fanovi znanstvene fantastike u Hrvatskoj,

zadovoljstvo nam je poslati vam naše najljepše želje. Iz vijesti koje su doprle do nas iz vaše zemlje saznajemo kako postoji cvatuća i vrlo entuzijastična SF scena u Hrvatskoj. Uzevši u obzir teške okolnosti u kojima ste radili u prošlosti, to nas je često začudjivalo i dojmilo. čestitamo na razvoju vaše SF scene! Želimo vam neka se nastavi tako ili još bolje.

Znanstvenofantastični klub Njemačke (SFCD) je najstarija i najveća organizacija svoje vrsti u Njemačkoj. Njezinih 450 članova i dalje drže pisani SF jezgrom žanra, premda nas također zanimaju SF filmovi i televizija. Naša glavna djelatnost je objavljivanje visokokvalitetnog časopisa, jedan za opću informaciju, jedan o posebnim temama, kao i jedan za promicanje amaterskih pisaca. Također dodjeljujemo Njemačku nagradu za znanstvenu fantastiku za najbolju priču i roman na njemačkom jeziku. Kao nacionalna organizacija surađujemo na mnoge načine s fanovskim scenama u inozemstvu. Možemo dobiti informacije od SF fanova i profesionalaca, uspostaviti kontakte, potražiti moguće strane agente za vaše konvencije i slično. Ukoliko vas put neneš jednog dana u Njemačku, možete nas zatražiti što god vam ustreba. Potrudit ćemo se pomoći vam.

Za sada, želimo vam lijepu i veselu konvenciju. Neka vaš um bude prosvijetljen velikim idejama i vaše srce ispunjeno osjećajem prijateljstva koje smo uvijek spremni uzvratiti!

Arno Behrend
dopredsjednik

Leon Zambon, rođen 24. svibnja 1987., pojavljuje se u "Parseku" po prvi put. Živi u Labinu, učenik je srednje škole "Mate Blažina", završio je treći razred smjera elektromehanika. Zanima ga završiti školu, i upisati faks, a u slobodno vrijeme piše, čita i svira gitaru. Objavljavao je do sada u fanzINU "Sfemir", elektroničkim fanzinima "NOSF" i "Sf-mreža" te u časopisu "Priroda". Mesarenje se već pojavilo na "NOSF"-u i Sf-mreži, a ovo je ponešto izmijenjena inačica za "Parsek"

MESARENJE

Piše: Leon Zambon, ilustrirao: Bojan Peršić

"Poručniče Livingstone", začuje se glas iz komunikacijske narukvice poručnika.

"Da, slušam", odgovori poručnik strogo kontroliranim zapovjednim glasom.

"Gospodine, pronašli smo još jednu komunikacijsku narukvicu."

"Spremi je s ostalim artefaktima, kasnije će je pogledati. Vojniče koliko smo ih već pronašli danas?"

"Rekao bih oko četrdesetak, gospodine."

Poručnik je pripalio već treću cigaru u proteklih sat vremena i uhvatio u ruku sljedeći artefakt. Premda je Livingstone bio vrlo mlad bio je već odlikovani časnik, bio je hrabar čovjek, dobar vojnik. Ali otkada je izgubio nogu slali su ga samo na ovakve prikupljačke misije u davno napuštene baze vanzemaljaca.

Livingstone s gađenjem pogleda svoju grubu mehaničku nogu i duboko udahne dim aromatičnih trava.

"Bem mu mater", promrmlja je sebi u bradu. Kom narukvica koju je držao u rukama bila je mnogo starija od ostalih, model s početka rata i to prilično oštećen. Spojio ju je na računalo i pokušao prijenos podataka.

"Podatci nisu dostupni, molim vas, pokušajte ponovno.", začuje se mehanički glas prijenosnog računala. Premošćujući

oštećene tiskane veze i čisteći prašinu s ostalih, poručnik Livingstone uspio je izvući identifikacijski kod narukvice.

"Pokušajmo ponovno", promrmlja je i započeo prijenos podataka koji ni ovaj put nije bio moguć. Ali zvučni zapisi s narukvice mogli su se pustiti, samo da se zamjeni zvučnik prastare komunikacijske narukvice.

"Zašto su im uopće ostavljali ova sranja!? Računalo, počni snimati. Uzdahne poručnik i pusti zvučni zapis s narukvice.

* * *

3486A4568v Marcus Tadner, zvučni zapis s kom narukvice, bilješka #1:

Jeste li se ikad osjećali, onako čudno, da vas zidovi pritišću, da vas promatraju, da je svijet oko vas potpuno lud. Ma ne, nema smisla... Nema smisla ostavljati poruke, kad ih nitko neće naći. Nitko nas neće spasiti ovdje, nuda nema smisla. (...) Vanzyji su nas uhvatili prije tri tjedna, bilo nas je tridesetak. Smjestili su nas na jedan od brodova, barem tako mislim. Vrijeme mi je jednolično, bez Koma bio bih potpuno izgubljen u vremenu. Pažljivo mjerim vrijeme. (...) Koriste nas za... Ma čemu ni razmišljati o tome! Koj.. (krici iz u pozadini; nepoznati škripavi zvukovi)

Ludilo je ovdje jedini bijeg! (...) Možda da opišem prostoriju u Kom za slučaj da netko ikad nađe naše ostatke. Ma koga ja zavaravam, znam da nas nitko neće naći, samo bih želio čuti ljudski glas, a ne ono škripanje kojim oni komuniciraju, prorijedjeno

ostanu živi, oni koji imaju sreću, nekada ih izmesare do smrt... (jecaj)"

Bilješka #2: "Otvaram drugi zapis jer prvi sam popunio. Danas više neću snimati u Kom, još samo devet zapisa čeka, neću ih odmah ispuniti. (...) Inače uvijek pokušavam

krikovima onih na mesarenju. Dobro, idemo. Soba: poprilično velika, pravokutna, uz cijelu dužinu zida stoje kavezi, jedan do drugoga. O ne, ne bože molim te pomozi nam! (...) (uzdah) Opet je vrijeme eksperimenata, a sve moramo gledati, barem ja gledam, tako osjećam na neki način da dijelim patnju s drugovima, da objasnim... (...) Vrijeme je onog što ja nazivam mesarenjem, u sredini prostorije nalazi se nešto slično stolu, pored toga pomoćni je stolić na kojemu stoje razni instrumenti, koje koriste na nama. (...) Nekada

gledati kako muče moju braću, ljude, ali danas ne mogu. Momak kojeg su doveli nevjerljivo sliči na mojeg prijatelja sa Zemlje, ne mogu..."

Bilješka #3: "Prošlo je već pet dana otkad sam posljednji put upotrijebio Kom. Danas su doveli novu pošiljku ljudi, mislim da sam ostao posljednji od moje pošiljke. Ali živ sam, to je važno. (...) Noga me pakleno boli, barem ono što je ostalo od nje. Živ jesam, ali ne zadugo. Mislim da provode drugu vrstu eksperimenta. Prvo mesarenje sam preživio, sada me izgladnjuju, valjda da

vide kako to utječe na ljude, ne znam. Točno svakih jedanaest sati i trideset i tri minute dolaze u moj kavez i pregledavaju me. Često zamišljam kako bi bilo lijepo smrskati sluzavu glavu stvora kada dođe unutra i izvrši pregled, zatim uzeti jedan od noževa sa stola i prirediti im pakao prije nego me dokrajče. Ali to je nemoguće, preslab sam, ili su oni jači od ljudi, ne znam. Želudac u posljednjih nekoliko sati žestoko prosvjeduje. (...) Tako bih želio biti kod kuće."

Bilješka #4: "Znate one kulinarske emisije na GlobalTV, ne znam kome se obraćam ali ovako je lakše, znate? Je li da znate? Dobro, pa evo. Potrebni sastojci: jedan zdravi smeđokosi muškarac, dva sluzava vanziya, stol, nekoliko noževa i vaš najdraži show, *Meesarenjeeee!!!* Dobro, prošlo je dvadeset minuta od početka vašeg najdražeg showa, nakon pomnog pregledavanja subjekta sluzavi napokon počinje kuhati. Sluzy uzima nešto što se čini kao veliki kuhinjski nož i reže namirnicu u predjelu trbuha. O da, čini se da će to biti jedno od onih mrtvih jela..."

Bilješka #5: "Dragi gledatelji, imali smo privremeni prekid ali nastavljamo, *the show must go on.* Podosta je krvi na kuhinjskom stolu, naš najdraži sluzy ne žuri, a naš subjekt izgleda želi pripremiti kao ribu, budući da je na pomoćnom stolu već više od pola utrobe spremno, možda od toga spremu ukusan nadjev, a u ovim trenutcima dok govorim drugi sluzy, grubom ali učinkovitom metodom čupanja, rješava našu veliku ribu debelog crijeva. Izgleda ukusno. Mislim da se približava vrhunac večeri, dok drugi sluzy otvara subjektovu lubanju, i da mislim da je to, to... Bože kako sam gladan. Mislim da bih trebao prestati snimati, mislim i da se polako gubim. Čini mi se da mi smanjuju i porcije vode, a već četrnaest dana nisam okusio

hranu. (...) Jučer sam sanjao dom, nisam se želio buditi..."

Bilješka #6: "Želim umrijeti... Tako bih to želio."

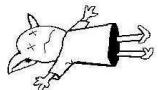
Bilješka #7: "Vrijeme mesarenja je napokon prošlo. Gadim se sam sebi. U jednome trenutku čovjekovo je srce palo sa stola, bijesno sam ga pokušavao dohvatiti kroz rešetke, izgledao je tako ukusan, sirov, gotovo sam pod zubima mogao osjetiti željezni okus krvi, slasno, pomalo žilavo meso, kako bi bilo ugodno da klizi niz grlo (...) Smrt je moja jedina želja, moj jedini izlaz iz ludila."

Bilješka #8: Želja za smrću me ne napušta, počinjem viđati stvari... Razne stvari... Ponajviše smrt. Vidim duše izmesarenih kako se uzdižu, u posljednje je vrijeme malo preživjelih. Bio sam na još jednom mesarenju, ostao sam bez desne ruke, ali u svakom zlu nešto dobro, kažu. Ukrao sam mali skalpel. Lijep je. (...) Vidim smrt. Osjećam kako me zove. Pruža mi ruku, polako je prihvaćam. (...) Slab sam. Mislim da će joj se pridružiti... Imam još jedan zapis."

Bilješka #9: "Moje posljednje riječi. Mislim da će reći samo zbogom. Onda, zbogom."

* * *

Poručnik bijesno lupi šakom po stolu. Palcem je ugasio žar cigare što mu je donijelo osjećaj boli koji mu se učini tako realnim. Mrzio je vanzemaljce, mrzio ih je u ovome trenutku više nego ikad. Želio ih je pobiti sve od reda, zatrti njihovu prokletu rasu. Suza sklizne iz poručnikovog oka ostavljajući mokar trag na grubom vojničkom licu. Suza za sve one koji su dali život, i za sve one koji će ga tek dati, zajedan besmisleni rat u svemirskom prostranstvu.

Marinu ne treba posebice predstavljati. Gotovo svaki čitatelj hrvatskog SF-a poznaje njezin pitki, nepretenciozni stil. Recimo samo kako je Marinin rad odnedavno dostupan i njemačkoj publici, zaslugom časopisa "Nova", o čemu više u sljedećem "Parseku".

SF-era

Piše: Marina Jadrejčić

Svi smo u velikoj sali. Tajac, želje, nemir, nade ...

Priče vrište iz skupa: "Mene! Mene!" SF se širi velikim prostorom, osjetan je, kao magija. Priziva nježnu oblinu iz gnijezda u dnu prostora. Njena oblost reagira, silovit bljesak moćne sedefaste jasnoće je tek dio pokazane moći.

Sfera je budna.

Iz mnoštva izdiže se uzdah. Gledaju na Sferu kao na jaje kraljice Perna, kao na kamen mudraca kad je napokon pronađen. Ali, sve je to prošlost, a pred njima je otjelovljeni SF, esencija novog pogleda na ljudsko postojanje - nova era novog shvaćanja čiji je simbol Sfera.

Kugla se diže s postolja, kamera lebdi za njom, milijuni očiju prate Sferin polagani pohod prema iščekujućim ubrzanim dahovima ljudi koji su kadri stvarati SF, koji imaju čulo SF-a, izabrani sveukupnog društva zbog rijetkog dara shvaćanja začudnog.

Prvi su redovi pognuli glave; Sfera je preletjela preko njih. Mi od iza usuđujemo se nadati. Kamere se raspomamljuju - svako lice je na ekranima diljem Eurovizije. Počinjem shvaćati vrijednost autorskog prava na izraze lica: je li gledateljima zanimljivije zgrčeno

razočarano lice gubitnika od preneraženog izraza izabranog?

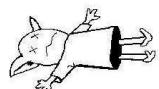
Odjednom sam prenuta - Sfera visi pred mnom, blago se prelijeva zlatnim i sedefastim, utapajući se u mojim očima, općeći s mojim SF-om ... Bliska, kao podatna ljubavnica.

Osjećam njen mentalni dodir, spremam ga kao zaviještanje potomstvu, kao mnogi prije mene tijekom 25 godina otkad su nam je bogovi poklonili.

Svaki je dar prokletstvo, pa i ovo prokletstvo klizi od mene dalje, prema kutku tribina, prema golim stubama na kojima se skutrila djevojka, mlada majka SF-a, obučena u kostim djevojčice sa žigicama.

Sfera je odabrala i djevojci suze klize, kao što joj klize i žigice, i ostavljaju trag niza stube do pijedestala.

Sfera je odabrala. Sve ostalo je praznina. Još dugo će se milijuni mediokritetnih gledatelja nasladivati očajem na licima tisuću izabranih, ne znajući, ustvari, ni što je SF.

Da kina nešto vrte, mislim esefično (Gled' o Zatoichi od Takeshi Kitana: katana sijeva desno, katana sijeva lijevo. Ljudi padaju k'o snoplje. Krv lipta. Filmčina kakve Ameri nikad nisu ni znali raditi. Al' nije SF!), ne vrte. A znate onu, bogu božje - caru carevo. Uredniku članak. I stoga...

Sablja

Piše Aleksandar Žiljak

Daklem, bilo je to ovako nekako. Kraj prošle godine, konac jedanaestog, početak dvanaestog mjeseca. Ja na svojoj rutinskoj patroli ZG-knjižarama. Kad u jednoj, na polici za SF (da, da, i toga ima u našim knjižarama) vidim nešto. Poveliko. Podebelo, skoro 500 stranica! Napisao neki Ivan Gavran. Stvar se zove *Sablja*. Izdavač Hena Com. Prvo si, dok gledam hrbat, mislim: neki fantasy. K'o onaj *Prodor*.

Kad ono na naslovnici kompjuterski razmazan F-86 s identifikacijskim prugama iz Koreje. Pa se sjetim da je sablja na engleskom *sabre*, a da je upravo to američki lovac iz Koreje, tipska oznaka F-86.

Pa okrenem i čitam odostraga. Hm. Čista space-opera. Pa otvorim, na flapni slika dотičног Ivana Gavrana (pseudonim), deset godina stariji od mene (rođen 1953), Sarajlija što živi i radi u Splitu. Mislim, ono, ne da nisam čuo, nego stvarno nikad čuo: knjiga mu je prvijenac. Otvorim, pročitam tri rečenice. Vidi, to čak i pismeno! (E sad, ovo zvuči kao da vrijedam i neka mi autor oprosti, ali kakvih sam se *shitova* načit'o kao predsjednik Komisije, razumljiva je početna skepsa.)

Pa se meni razvuk'o osmijeh od usta do usta. Nemaju kuda, morat će pročitati!

(Ostatak Komisije u kojoj više nisam.). Kad ja rekao Vrbetu (predsjedniku Komisije) za roman, njemu se digla kosa na glavi. Ostatku Komisije također. Ali, nemaju kuda, moraju pročitati.

A onda došla već i veljača ove godine, Komisija se konačno dokopala knjige. Pa samo počeli hvalospjevi, nisu ni do trećine došli, a već hvale na sva usta. Ostatak je povijest: *Sablja* Ivana Gavrana ovogodišnji je dobitnik nagrade SFera za roman. U međuvremenu sam ga i ja pročitao. I, kakav je, sigurno se već pitate.

Ukratko, radi se o najsuvisljem, najčistokrvnijem i najboljem SF-romanu u Hrvata od Raosova *Nul effort* iz 1990. Dugo smo to čekali, predugo, ali smo ipak dočekali.

Radnja: Gordan Tomašević je bosanski Hrvat koji je do rata bio pilot u JRV, da bi 1992. prebjegao s avionom u Austriju, a odatle u HRZ. Sudjelujući 1993. u zračnim borbama nad Bosnom, opet bježi u Austriju, a odatle, nakon posljednjeg obilaska ratom razorenog Sarajeva, na Zapad. U SAD postaje astronaut na novoj svemirskoj stanici i samo zahvaljujući tome ostaje živ kad iz svemira dođe rasa Hegemonia i pomlati sve ljude na Zemlji. Doslovno sve. Nekim virusom. I to

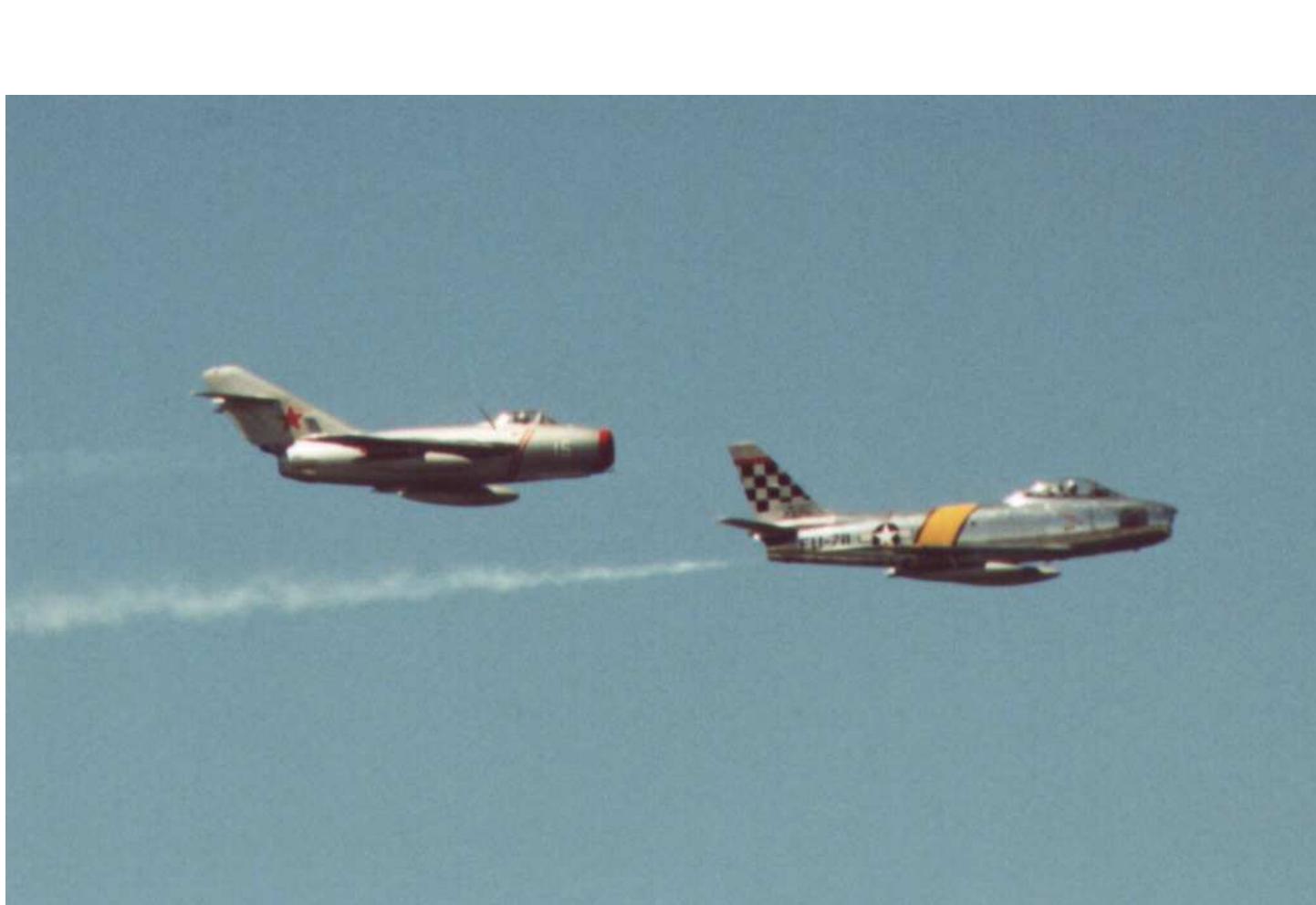
onako, usput, jer se Zemlja našla usred nekog galaktičkog konflikta o kome pojma nije imala.

E sad, preživjeli na stanicu su pod nekim nadzorom. Skoro svi su američki piloti-lovci, koji su se na stanicu obučavali za novu generaciju orbitalnih presretača. A naš junak, tražeći i smisao dalnjeg postojanja i način da se nekako izvuku iz govana, shvati da Hegemoni imaju neko viteško takmičenje pilota-lovaca. I to u avionima koji, iz razloga krute tradicije, po svojim performansama sasvim odgovaraju naslovnim *Sabreovima*. Ili sabljama.

pojedinim ekipama, stvara se i pakleni plan kako uništiti rasu Hegemona...

Po svojoj fabuli, *Sablja* neodoljivo podsjeća na tzv. *military SF* kakvog štanca Baen Books (Caidin, Drake, Wagner, etc., u toj je ergeli i Bujoldica, iako je ona tu, čini se, pomalo slučajno). Ima tu i mange, bilo bi još i više da su likovi tinejdžeri. Sve u svemu, čista ratnička *space opera*. Međutim...

Kao prvo, roman je izvanredno napisan. To kad uhvati, ne pušta. Rečenice idu. Likovi idu. Akcija filmska, čak i oni koji pojma nemaju o zračnim borbenim manevrima ne mogu, a da im se slike ne

I tako, zadnji preživjeli Zemljani formiraju gladijatorsku ekipu i prijave se za takmičenje u zračnim borbama, koje ide po liga-sistemu. Istovremeno, kroz borbe sa

stvaraju pred očima. Struktura romana, dobra, Gavran ne baca sve karte na stol odmah, a ne! Dobro on zna kako držati pažnju kroz 500 stranica. Ima i politike, cijela je središnja

trećina knjige posvećena ratu na našim prostorima. Esefičnost na najvišem nivou, čovjek ima ideja, neke su jedva nabačene, ali ni u šta nije ulazio više nego je potrebno da se pokreće priča. Dakle nema zaustavljanja i objašnjavanja nadugačko i naširoko, barem ne u iritantnim količinama tipičnim za mnoge naše autore. Ukratko, roman kakvog sam se već uplašio da kod nas nitko niti zna, niti može, niti hoće napisati.

Nije da je *Sablja* sasvim bez nedostataka. Ima tu i tamo sirovo prevedenih engleskih fraza i konstrukcija rečenice. To se, srećom, gubi kako je čovjek išao dalje, mislim da je u pitanju stjecanje iskustva. Ima i stranih riječi koje su se mogle prevesti. Ima na par mjesta i faktografskih netočnosti, neke mogu objasniti jedino autorovim nedostatkom koncentracije u pojedinim trenutcima. Većina je toga problem koji je trebao riješiti urednik, pa da roman uistinu bude bez zamjerki. Međutim, te manjkavosti ni u kojem slučaju ne ruše opći dojam o tekstu.

Gavran tvrdi da je jedva našao izdavača za *Sablju*. To očito govori nešto o našim izdavačima. S druge strane... Gavranov je dio o ratu u bivšoj JU prilično zanimljiv. Jest da on jasno identificira agresora, kako to pravovjernici vole u nas govoriti, ali da pere po Tuletovoj politici u Bosni, pere. Da se ne ustručava progovoriti ni o barabama iz Armije BIH koje po pozadini pljačkaju i ubijaju dok pošteni ginu na linijama obrane Sarajeva, ne ustručava se. Svakome svoje po zaslugama. I

krivnja, koju glavni lik osjeća zato što je napustio Sarajevo i Bosnu, vjerojatno je izražaj nekih autorovih osjećaja. Možda nije bez vraga da se nitko tog teksta nije htio primiti: mnogi bi se mogli crveniti čitajući ga, iako se radi, je li, tek o nekakvoj space operi. Ovo, naravno, pod mojom pretpostavkom da su svi oni koji su roman odbili (ili još češće, nisu ni odgovorili) stvarno rukopis i pročitali.

Isplatio bi se *Sablju* i prevesti. Uz male korekcije u faktografiji, dobio bi se roman koji bi prepišao čitavu Baen Books produkciju, možda čak i starog Heinleina i Bujoldicu. Naravno, ako bi ga i Baen htio objaviti. Jerbo, *Sablja* je, kako bi to rekao Čopić, antiprotivna. Dakle, i antizapadna, a posebno antiamerička. Nisam siguran da bi Ameri htjeli danas tako nešto čitati.

Za koga je onda *Sablja*? Za sve one koje je glavni lik (a možda, tko zna?, i pisac) volio i ostavio, koji su mu poginuli pred očima, koje je kao pilot sam ubio, po naređenju ili protiv. I za sve one koji sanjaju o slobodi i miru za sve, a kojima Gavranov junak svojim letačkim majstorstvom i svojim odricanjem od odmazde pruža još jednu šansu.

Što je najbolje, ima u *Sablji* materijala. Za nastavak, hoću reći. A u međuvremenu, svi koji još niste, što čekate? Pročitajte *Sablju*, već dugo tako nešto nismo imali u rukama. Nadajmo se samo da nećemo morati opet čekati petnaest godina na nešto jednako tako dobro kao što je *Sablja* Ivana Gavrana.

SFMS priča: Vedran Vrbanc, *Ray*

Ray se osjećao vrlo glupo dok je, nakon krađe eksperimentalnog vremeplova, umirao od dekompresije u točki kroz koju će za nekoliko godina orbitirati zemlja.

Galaktički književni leksikon: Mario Berečić

Prvi svezak počinjemo s Marijem Berečićem, autorom koji nas u svojim pričama zapanjuje hrvatskim kneževima koji ratuju sa samim Sotonom, izvornim horrorom slavonskih šorova, sve do mračnih alegorijskih fantazmagorija

JAHĀČ ŽELJEZNE HORDE

Razgovarao: Boris Švel

Mario Berečić rođen je 15. srpnja 1971. godine u Osijeku, no odrastao je i veći dio života proveo u Petrijevcima. Zanimanjem je profesor književnosti, a podršku u njegovome radu pruža mu supruga Melita. Nakon odradenog mandata kao lektor za hrvatski jezik i književnost u mađarskom gradu Baji na Višoj školi - Pedagoškom fakultetu Eötvös József, vraća se u Hrvatsku te se zapošljava u Slavoniji.

Objavljuje od 1993. godine, a zbirka priča *Željezna horda* objavljena je prvo u elektroničkoj formi na internetu (www.elektronickeknjige.com) godine 2002., dok je otisnuta dvije godine kasnije u Mađarskoj, u nakladi spomenute Više škole - Pedagoškog fakulteta. Mario Berečić autor i jednog neobjavljenog romana, dok je ulomak romana u nastajanju pod imenom Sunce dostupan u PDF formatu na hrvatskoj znanstvenofantastičnoj stranici NOSF (www.nosf.net/nosfspecial.phtml). Spomenimo kao (iako ćemo vidjeti kako kako se elektroničko i tiskano izdanje razlikuju sadržajem i opsegom, iako ćemo vidjeti kako to nije jedina neobičnost vezana uz tu zbirku *Željezna horda*). Naime, na internetu je dostupno pet priča, dok je u papirnatoj knjizi

ispala *Crna koža*, no dodane su ponešto morbidna *Rupa* (nagrada FAK-a 2002. godine) i ratna *Jednog jutra*.

Među pričama treba svakako istaknuti slavonski horror *Ovo je moja nesreća* koja je 1996. nagrađena nagradom SFERA, dok *Thunupa* kao rani rad trpi određene nedostatke, ponajprije kršenje pravila *show, don't tell*. S druge strane, možda je najupečatljivija priča starohrvatska kronika *Ledeni knez*, iz koje donosimo ulomak. No, za početak prepustimo riječ samom autoru, kroz razgovor vođen 9. srpnja ove godine u Zagrebu.

“Parsek”: Počnimo stereotipnim pitanjima: kako si počeo pisati i zašto?

Mario Berečić: Počeo sam još u osnovnoj školi: malo stihova, malo proze. A zašto? Pravo da kažem, ni ne znam. Došlo je samo od sebe. Valjda želiš nešto reći, ali mislim da je više u pitanju igra likovima i fabulom. Ubrzo dođeš do spoznaje da se može - i da se mora! - stvoriti vlastiti svijet u kojem vladaju određeni zakoni.

Koji autori su utjecali na Tebe, imaš li uzore?

Kao dijete sam čitao svašta, avanturističke romane, ali i *Braću Karamazove*. Kad sam bio mlađi, među uzorima bili su mi Edgar Rice Burroughs sa svojim Tarzanom, vrlo poticajne minijature Shinichija Hoshija, ali i takvo raznovrsno društvo kao Borges ili James Joyce. No, među njima ne bih niti izdvajao niti jednog - književnost je preraznovrsna za to. Uzor mi može biti i sam grčki mit, kao za priču *Željezna horda*. Ponekad je uzor narodna priča, dakle izvorni hrvatski domaći horror, kao u priči *Ovo je moja nesreća*. Čitava književnost je predivno polje na kojem možemo stvarati i uzimati bezbrojne zaplete, karaktere i motive.

Smatraš li sebe piscem znanstvene fantastike, fantastom ili jednostavno piscem?

Možda je najbolje reći da svoje pisanje smatram fantastikom. Za SF baš i nisam previše tehnički "potkovan", više volim fantastiku koja nije vezana za određenu tehniku. Što se tiče fantasyja, horrrora ili čiste fantastike, tu sam na sigurnijem terenu. Fantastika pruža puno mogućnosti...

S druge strane, u Tvojoj mračnoj fantazmagoriji *Željezna horda*, koja je i dala naslov zbirci priča, bitna je upravo tehnika?

Da, ali u njoj je tehnika u funkciji stvaranja jednog tehnološkog modernog mita. Priča može imati veze sa stvaranjem tehničke civilizacije, tehničkog mita, ali tehnika nije toliko bitna: mit je prekrio tehniku. Naravno, od tehnike ne možemo pobjeći, no onaj pravi tvrdi SF prepustam onima koji se razumiju u tehniku.

Vratimo se na čas početcima. Tvoja prva priča bila je *Thunupa*?

Thunupa je bila prva, napisana je 1989. i objavljena 1993. godine. No, postoje i starije priče, još od '83., ali to su bile vježbe. Možda će biti zgodno da se te stare priče jednog dana prerade i objave.

Priče su se nizale, nastala je zbirka *Željezna horda*.

Ona je objavljena 2002. godine u elektroničkom izdanju u okviru DPKM-a, pod uredništvom Krešimira Pintarića. Za papirnato ostvarenje sam iskoristio otvorenost svoje (tadašnje, op.) matične institucije, mađarskog fakulteta u Baji. Stoga je zbirka *Željezna horda* višestruko neobična: ne samo što je prva hrvatska knjiga koja je u Baji otisнутa nakon sto i pedeset godina, nego je čudna i kao zbirka fantastike u dijaspori. Naime, hrvatske knjige u dijaspori, romani ili zbirke poezije, najčešće se bave preživljavanjem hrvatske tradicijske zajednice u ne-hrvatskom okruženju. *Željezna horda* imala je promocije ove godine, u Pazinu na Istrakonu i krajem svibnja u Pečuhu. U Pečuhu je bila dobro prihvaćena, s obzirom da su manjinske manifestacije u Mađarskoj slabo posjećene. No, ondje sam ispunio prostoriju hrvatskog kulturnog društva "August Šenoa". Izašla je vijest u "Večernjem listu", trebao bi ove jeseni izaći prikaz u "Forumu". Uglavnom, zadovoljan sam recepcijom zbirke, mislim da se isplatilo napisati te priče i objaviti ih.

Što se tiče objavlјivanja zbirke *Željezna horda* u Hrvatskoj, tražio sam izdavača. Neke kontakte sam ostvario, no još je rano govoriti. Međutim, žao mi je što se zbirka ne će objaviti u biblioteci "Sfera" jer je urednik smatrao da je ne bi trebao izdati budući je već objavljena na hrvatskom jeziku. Ta me odluka blago čudi. Izgleda da nije

motivirana ni tržištem, niti objavljištu tih priča.

Tvoje priče su jako dobro “istražene”, vidi se da se pripremaš za svaku. Kako to radiš?

Postoji jako puno izvora, tako da je teško napisati priču bez izvora - povijesnih, lingvističkih... Najviše sam istraživao za priču *Ledeni knez* koja ima niz upravo povijesnih i lingvističkih podataka, uz ogragu da su ti podatci namjerno izmijenjeni kako bi priča bila što bliže nekoj srednjevjekovnoj kronici, dakle ne mareći za potpunu točnost. Što se tiče istraživanja starih Slavena, imao sam na fakultetu čitavu godinu izučavanja staroslavenskog jezika i slavenskih pisama, pa su podatci samo curili.

Pričaj nam o svojim planovima.

Jedan roman sam već predao izdavaču, ali o tome ne smijem pričati - takva su postavljena pravila. Roman *Sunce* koji sam pak čitao na SFerinoj literarnoj radionici

znakovitog 11. rujna 2001. godine i koji je objavljen na NOSF-u, i to u okviru *NOSF Speciala*. Na tom romanu još radim. Radi se o specifičnom okolišu, ekološkim zajednicama koje su dosta drukčije od onoga na što smo navikli, dok ljudi žive u zajednicama sa sličnostima s hrvatskim tradicijskim.

Na posljetku, kako vidiš sebe kao autora?

Neki domaći pisci, kao Aleksandar Žiljak, poštuju žanr. Naprotiv, moja želja je tražiti, eksperimentirati. “Stariji brat” priče *Željezna horda* bio je mit o automobilu. Zatim sam ga preradio u tehnološki mit. Ponekad dakle idem u mit, ponekad u domaći horror, ponekad u hrvatsku povijest i kršćanstvo, Domovinski rat... Moja književnost je zato heterogena. Pri tome je moja namjera prodrmati čitatelja, razbuditi ga, dati mu priču, likove, ponekad stilske igrice. Naravno, a da ne vrijeđam čitateljevu inteligenciju!

Hvala Ti!

Theodore Sturgeon

Znanstvenofantastična priča je priča sastavljena oko ljudskih bića, s ljudskim problemom i ljudskim rješenjem, koja se uopće ne bi bila dogodila bez svojeg znanstvenog sadržaja.

SFMS priča: Denis B, *Interesna koalicija*

Pali su gradovi. Svikli na klanje, nismo se brinuli. Kad su se 2112. g. spustili T'palijanci, zajednički smo krenuli u napad. Od tada ratujemo u miru božjem.

LEDENI KNEZ (ulomak)

Piše: Mario Berečić

U najvećoj ponesenosti Ljudevit se odluči na put. Zemlja je od granice do granice slavila pobjedu nad južnim knezom te je izgledalo da im nitko ne može stati na put, pogotovo kada su dvorski ljudi pustili glasinu da sam car podržava Ljudevita naušrb Porna. Ljudevitovi neprijatelji u zemlji ušutješe, prijatelji ga podržavahu još uvjereniji u svoj put. Osim učvršćivanja obrane, Ljudevit je mislio povećati pristojbe, neku vrst poreza, od svih rodova u Slovinskoj i pojačati središnju vlast na štetu prava starješina velikih župa. Znao je da je sada pravi trenutak: nitko se ne smije buniti na centralizaciju, nitko neće osjetiti povećanje davanja jer je nova roba i mnoštvo robova povećalo bogatstvo ovoga dijela obnovljenog Rimskog carstva.

Put od Siska na zapadu prema Sreemiji na istoku traje šest do osam dana velikom lađom. Put Dravom započinje nakon deset dana jahanja od Siska do Koprivje V'si (blizu današnjeg Kloštra Podravskog) na Dravi. Nakon toga Ljudevit bi ušao u drugu lađu i putovao dvanaestak dana do Sreemije. Put je još vodio kroz brda i močvare, sve do gradića Vukova na Dunavu. Po ljeti bi trajao tri tjedna, a po zimi i do mjesec i po dana. Ljudevit je htio posjetiti veći dio zemlje te je za put odredio četiri mjeseca, uz još mjesec za povratak Dravom, pri čemu bi posjetio Oseečance, Ijovce, Mihajlovu V's, Čadijavu V's, Koprivju V's i Monrju V's (u današnjem Međimurju).

U Sisku je ostavio svoja tri savjetnika, bivšeg tasta Blaga, financijskog savjetnika Vlad'ka i brata Milana, vojskovođu. Okupio je pratnju od stotinjak konjanika i tri puta toliko služinčadi te ih sve ukrcao na lađu i na prateća plovila. Putovali su prvo do Jasenovca te su konjima krenuli put brda. Kad se budu vraćali preko Požege, brodovi će ih čekati kod Gaza.

Pohod u brda nije bio neophodan za učvršćivanje moći. Taj je kraj bio blizu Siska i lakše se njime vladalo, za razliku od kraja istočno od Vukova i okolice Mihajlove V'si. U svakom je selu zastajkivao, gospodio se i primao podanike. Kako je ulazio dublje u brda, sela su se prorjeđivala, šume neprohodnije, manje je ljudi prilazilo i gozbe su skromnije spremane. Kod sela Vučje ostavio je nekoliko Helena, pomoći iz Carigrada, da izgrade malu kamenu utvrdu, kako bi se vojska mogla skloniti i braniti zapadni ulaz u Požešku dolinu.

Ispred ulaza u mjesto Požegu kneza je dočekao lokalni starješina. Pričao je bez prestanka vješto se ispričavajući zbog nedolaska u bišćanski boj. Pobjednik je mudro šutio i stavljao pred poluvjernog zapovjednika sve veće i veće zahtjeve. Požeški župan je na sve pristao bez pogovora, dajući svome gospodaru na znanje da mu nije do neposluha. Nakon dočeka, razgovora s narodom i starješinstvom, mise i pijenja lokalnih alkohola, župan pozove kneza i pratnju:

"Idemo jesti."

Unišli su u veliku drvenu kuću izgrađenu posred očišćenog središta grada. Ljudevitu je jako laskala činjenica da je ova kuća izgrađena posebno za njegov posjet. Iznutra je bila obasjana bakljama i krjesovima na svakih dvadeset koraka. Ljudevit je pobrojao šest krjesova, tako da je drvenjara bila dva put duža od njegovoga broda.

"Nadam se da ćeće i crkvu proširiti", dometnu knez.

"Hoćemo li pričekati iduću godinu ili odmah?" upita župan.

"Ove čemo se godine utvrđivati, prvenstveno zidine, ali moramo ojačati naš narod, njegov duh. Proširite ju za petinu, ako stignete do jeseni. Koliko utvrđujemo gradove, toliko moramo i duše", govorio je Ljudevit frazeologijom naučenom u Aachenu, Jagenju, po slovinski.

Osim mnogo svjetlosti, dvorana je bila pretrpana stolovima pretrpanim opet najrazličitijim jelima. Bilo je čak i šećera kojega je župan kupio od Saracena ili Helena u Trgovišću Istočnom, danas Beogradu. Bogati su Slovinci u raskoši zaostajali za središtem fruške države, nosili su se siromašnije ili s manje skupocjenih tkanina, imali manje zlatnine i srebrnine, staro posuđe i iznošenu obuću. Ova je gozba bila bogata, no i dalje tek u ravni sitnije plemičke zabave u Kolnu ili Padovi. I Ljudevit je imao samo tri sjajna odijela i po jedan par reprezentativne odjeće i konjaničke opreme za šest svojih pratitelja, s čime bi se pojavljavao kod cara. Unatoč vanjskim znacima, zemlja je bila bogata u stoci i oranicama, davala dobro drvo, krvna i konak putujućim trgovcima. To je bilo dovoljno običnim Slovincima, dok su oni poput župana i kneza trebali nove i luksuzne stvari, oklopom opremljenu vojsku i skupa putovanja po Italiji i Fruškoj.

Gledano količinom hrane, trpeza je bila carska. Sve ostalo je sličilo običnoj težačkoj večeri, s istim posuđem i slugama, jedino je tisuću gostiju podizalo događaj na kneževsku razinu. Našlo se ponegdje zlatnog posuđa, no tek pokoja zdjela. Drvena prostorija je diskretno odisala Dalekim istokom, posebice gledajući ukrase na stolovima, noževe i poneki detalj odjeće uzvanika. Bilo je oko četiri stotine gostiju i dvije stotine Požežana, dok su ostatak činile djevojke, te se sve činilo da će gozba skrenuti u pravcu zabava kakve su prakticirali stari Latini dok su vladali cijelim svijetom. Doista, za nekoliko je sati zavladalo piće, jelo, divlja slavenska glazba i vođenje ljubavi na gornjem katu, tamo gdje je požeški župan postavio meku slamu i pokrivače, dovoljne za četiri stotine parova.

Ljujo je od prije ponoći do sada bio s četiri djevojke. Peta mu je šaptala na uho divote o kojima je sanjao pa ju je već poželio povesti sa sobom na put.

"Doći će Fruzi do tebe, ali će ih sve pobijediti", govorila mu je.

"Znam", govorio je Ljudevit svojoj laskavoj ljubavnici. Nakon pobjede nad Pornom i ispitivanja raspoloženja, znao je da će se moći nositi s carstvom. Držao je čvrsto njezino naslonjeno meko tijelo na ljevici razmišljajući o preuzimanju naslova hrvatskog ili moravskog vladara, prvog oružjem, drugog po rođačkim vezama. Blizina ženskog tijela i slatki snovi tupili su i inače knežev poslovični barbarški oprez strašnije nego alkohol.

"Okrunit ćeš se za velikog kneza, samo ako budeš putovao pravim putima. Još ćeš ti puno toga dobiti, budeš li slušao prave sile", govorila mu je ona, a glas joj se mijenjao. Isprva je on primao te riječi i ponavljaо ih u sebi. Da, bit će kao Dragutin Karlo Veliki, zadobit će puno toga i unedogled. Zatim je

osjetio drugačiji glas i pod rukom tvrdi bikovu kožu, kakvu su inače Slovinci i Avari koristili umjesto oklopa. Sjetio se vještice iz Bihaća i pogledao u svoju ljubavnicu. Mrak je bio potpun po cijeloj ložnici, samo su njezine oči svjetlucale.

"Gledaj me, ali ne čini ništa. Znam da bi me htio ugušiti baš kako si svoju ženu, ali na tvoj dodir ja ću nestati i opet ti se vratiti dok ti ne ostavim poruku", govorila je ona stežući svojim mrakom skrivenim tijelom u bojnoj spremi Ljudevitovu nagu ruku.

Knez je kolutao očima i klimnuo glavom, što je ona očigledno vidjela.

"Podzemlje želi da nam (ljudima vještim čarolijama i proricanju, mislila je) ponovo dozvoliš izaći u narod. Za tu uslugu će te nagraditi bogatstvom i dugim vlada njem."

"Slušaj ženo, ili što si..."

"Nisam žena, muško sam", smijuljilo se ono svjetlooko na Ljudevitovoј ruci. Ljudevit spregne gađenje i proguta nastavak: "*nismo u Aachenu da caru obećam vjernost, a ovdje pljačkam Fruge i spremam vojsku protiv njega.*" Prve su ga riječi, nimalo diplomatski izrečene, izuzetno razljutile. Zamahnuo je desnom rukom. Lijeva je ruka ostala bez tijela na njoj, a mali noćni leptir je odletio u mrak da bi izašao izvan drvenih zidova.

Te su noći u Požegi sva vrata lupala.

* * *

Nakon tri mjeseca, zaputio se Dunavom na istok, u Vukovo, zatim istom rijekom do Drave i sjeverozapada. Skrenuo je i u Peckavje (danasa Pečuh) gdje mu je veliki župan Siniša izrazio poštovanje i vjernost Slovincima u Slovinskoj i u gradu Sisku. Ranije se prisezao i kunio Moravcima iz Blatovaca na Blatnom moru, danas Balatonu.

Krenut će dalje na zapad, a nakon dolaska u Sisak, posjetit će pocrkavski kraj.

Putovali su po danu, te se nisu posebno često susretali s izaslanicima Nečastivog. Ljudevit i njegovim suradnicima lagano je postajalo jasno da će rat s carem, a on je bio neizbjježan, oslabiti narod i da će to iskoristiti oni koje je vlast zabranjivala. Izlaz su vidjeli u nepopuštanju zlima. Takve su probleme imali svi vladari, pa ih slovenska vladarska elita nije smatrala prvenstvenima. Ljudevita su zapravo morile privatne dvojbe i brige. Mučili su ga i Franci, jer nije znao kako se okušati u boju s njima. Utjeha je bio Pornov poraz i mir na istočnim granicama. Sjever, barem rodovi uz lijevu obalu Drave, nije davao znaka da su opasni po samozvanog sisačkog vojvodu, odnosno markgrofa. No, protiv vojske sa zapada nije imao lijeka.

Trgoviščanski župan Stano dostoјno je pogostio kneza, markgrofa i vladara slovenskog na malom salašu izvan mjesta. Ljubo mu je pričao, pun utisaka, o spremnosti naroda na borbu i pripremama za rat. Nije izbjegao reći koliko je omiljen i kako ga svi slušaju.

Svugdje gdje se to moglo, priređivali su gozbe, mačevanja i jahanja. Odlazili su u lov, ali se prije noći vraćali. Tako su radili i ovdje, raspravljujući o popuštanju ili nepopuštanju nečistima. Nije to bilo ni malo pitanje: svatko je mogao ispriporijedati poneku priču o napastvovanjima od strane tih stvorova.

"Oni žele da se vratimo u staru vjeru, da bi nas lakše porazili", reče Stano u sumrak toga dana, silazeći s konja.

"Možda bi nam tako bilo bolje bez prokletih stranaca", javi se i Koseeno Mlađi, isti onaj Koseeno koji je prvi unišao u Bihać.

"Vjera je ista i za nas i za Fruge, a dobili smo je iz Ryma. Bez naše vjere nam je teže", dometnu netko stariji.

"Slažem se sa Srećom", netko se drugi javi podržavši prethodnika. "Moramo biti jedinstveni, to je naša volja još od kada sam ja u kneževom dvoru. Makar silom, ali jedinstvenost moramo održati."

Pratnja podrži glasno misao već trideset godina djelatnog kneževskog savjetodavca Nikloša Sneegolikog. Ukoliko promjene bilo koju raniju odluku, stvorit će nepovjerenje među podanicima. Lakše je ubijati čarobnjake i Franke, negoli s njima pregovarati, barem je tako mislila većina Slovinaca. Nadalje, slovinska vladarska elita, jednom okrenuta prema Božjem licu, uvijek će napadati Pakao jednakim žarom kao i što će istrebljivati Fruge od utoka Save u Dunav do Dzelovaca i Belj'ka.

Jedini je Ljudevit šutio skrivajući svoje misli od suradnika. On je znao da oni odobravaju njegove zamisli, čak i stari Sneegolik, koji uporno ponavlja da je u vlasti od prije Ljudevita. Do sada se pokazao vjernim i vrlo sposobnim te se knez nije previše ljutio na sitne staračke nepodopštine. Samo je klimao glavom glumeći izočnost, dok nije, pred ulazom u županovu kuću na salašu, tihu rekao:

"Učinit ću sve da bismo porazili Fruge ili ih zadržali. Onda ćemo biti spokojni i sretni. Od Karpata do Mora će se sliti danak u Sisak. Od kada sam otjerao careve ljude, sav novac dolazi nama, umjesto u Aachen, a proširio sam vlast na Bihać i Pecrkavje. Drago mi je da se slažete sa mnom."

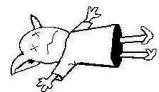
U kući su još dugo u noć razgovarali i viječali uz piće i paklenski bučne zurle, bez žena. Koseeno, oko ponoći, predloži knezu:

"Zašto ne bismo raspisali nagrade za svakog tko ubije vještice? Time bi i narod imao interesa progoniti zlo, ne samo naši vojnici."

"Pametan prijedlog, Koseenac", zagrimi Ljudevit. "Mislim da bih mogao dozvoliti takvo što."

Koseeno još reče kako bi bilo dobro organizirati posebne lovce na sluge Pakla. Ljudevit nije mogao izdržati da se blagonaklono ne nasmije i ne otkrije zadovoljstvo. I Koseeno je bio zadovoljan zbog toga. Između obojice uglavio se nijemi sporazum da će Koseeno i dalje biti koristan knezu, a da će potonji nagraditi dobrog službenika i bojovnika.

Zimski prodor u Bihać kupio je godinu dana. Svi su kneževi ljudi napamet znali da im ta pobjeda vrijedi više nego običan prodor u tuđi teritorij. Carska administracija u Aachenu računala je da će Porno i nekoliko carskih četa potući pobunjene Slovincе te nije pripremala veću vojsku za tu godinu. Kako nisu bila vremena Dragutina Velikog, svake se godine nije išlo u rat pa su nespremni Fruzi morali odgoditi ubrzani pohod. Za nesreću, svi su se Slaveni pobunili (osim Pornovih podanika) pa nije postojala mogućnost slanja vojske bez dostojnih priprema, a one su se otegle do kasnog ljeta i jeseni.

U prošlom broju "Parseka" donijeli smo uvod u priču o pretpovijesti hrvatskog fandoma. Uvod u CROZBiFanHistoriju, čiji nastavci slijede. A što je točno CROZBiFanHistorija? Doslovce, hrvatska povijest fandoma znanstvene beletristike i fantastike. Odnosno, fanovska povijest hrvatske znanstvene beletristike i fantastike. Možda povijest hrvatskog fandoma znanstvene beletristike i fantastike... Eh, pustimo Krstu neka nam dakle pojasni!

POČETAK

(ILI BAKA PRVA)

Piše: Krsto A. Mažuranić

1. Godina je 195x (možda 1952? 3?), mjesto je Stenjevec, mikro-lokacija je kuća moje bake: nije "na ulicu" (stenjevečki šor da ne kažem "*Main Street*" a zove se Bolnička) nego otraga, u vrtu usred gredica paradajza, paprike, graška, mrkve, itd. Selska idila u zapadnom prigradu buduće nam *Metropole svih Hrvata*.

2. Ljeto je. Školske ferije. Ne sjećam se zašto je kuća prazna (baka je valjda kod rodbine u Grižanama iznad Crikvenice; a možda i u Brezničkom Humu kod tete koja je učiteljica) a ja je čuvam. Teorija je da ako me se vidi kako se muvam po kući bit će imuna na provalnu krađu. To moje "čuvanje" nije nikakvo herojstvo jer sa starcima stanujem u susjednoj kući ("na ulicu", kućni broj 63 - bakina je 63A) pa samo pretrčim dvorište i vrt. Ionako visim kod bake dok su mi starci na poslu.

3. Doba je još poslijeratno: Bolnička je "makadamska", što će reći prasna i puna izlokanih jama koje cestari s vremena na vrijeme lopatama ispune šoderom (tucanikom) s hrpa pored ceste. S jedne strane je širok, dubok jarak (travnat kad je suho, pun

vode kad je kiša), a s drugedrvored stoljetnih murvi. Svaki drugi dan cestom prođe gdjekoji auto ili kamion u oblaku prašine. Inače idu kola i konji. I susjed na Wehrmachtovu Zuendappu (ratni pljen!) od 1750 ccm s prikolicom.

4. Ljeto u Bolničkoj je raj na zemlji za nas klince. Prašina na cesti je bijela i fina poput pudera, duboka tri prsta, a vruća od Sunca. Pa baciš letvu u krošnju murve i otreseš pljusak plodova velikih kao palac. Počeprkaš po prašini, izvučeš murvu, otpuhneš prašinu... a što da vam pričam. Taj se okus ne zaboravlja. A kad padne ljetni pljusak... danas toga više nema (klimatske promjene, što li): ljetna žega, a odjednom se "bablji kut" (sjeverozapad, prema Sloveniji) zacrni poput zle sudbine, začas se nebo prekrije poplunom crernih oblaka, netko gore odvrne tuš i eto ti deset minuta pljuska. Onda se oblaci rasplinu, opet je bistro-vedro, Sunce žeže, a prašina na cesti je sad vrući mulj u koji ugaziš bosom nogom (od svibnja do listopada hadaš dosljedno bos-bosonog!) a on ti se gnjecka medu prstima...

5. Kad je ciklona, i mladi mjesec, i ekvinocij, i sve to, pa je nekoliko dana hladno i kišovito pa moraš biti sam u kući, strava i pokora: jedina zabava ti je čitanje starih endehaških Maurovićevih i Neugebauerovih stripova, Karla Maya i Zanea Greya, i radio. A radio je Radio Zagreb (drugih postaja nema) na srednjem valu (model "Mosor", djelo socijalističkih trudbenika, druge ne hvata).

6. Svaki dan u neko doba je "radio-roman u nastavcima". Pa od crnoga kišnog očaja prisluhneš - a kad tamo! Jezus Kristuš Marijuš! Manfred Langrenus! 'DRŽAVA NA MJESECU'! Norvežani potajice lete na Mjesec! A tamo pronalaze ostatke drevne civilizacije! Dolje, u tunelima pod zemljomjesecom! Sve još funkcionira - i vlak u tunelu i muzej s dokumentarnim filmovima! A na filmovima Atlanci! I Lotronci!
Svemirski rat! Ni sanjao nisi takve pisanje! Popišam ti se po 'ZLATAREVU ZLATU', pljuckam ti na Hornblowera, Winnetou je papak! Daj ti meni Svemir, čovječe!

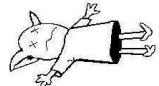
7. Šok je to od kojega se mladi, nepripremljen um nikad nije posve oporavio. Naravska stvar, odmah trčiš u "Narodnu knjižnicu" ne bi li ono što si čuo na radiju u miru, natenane, pročitao u knjizi. A knjiga debela, još fascinantnija od radio-drame. Pa pročitaš, vratiš, pa pitaš imaju li štogod slično.

A oni ti dadu - svi u jedan glas - 'ČELIČNE ŠPILJE' Isaaca Asimova. Svetih mi Sesveta, kakvog li imena - I*s*a*a*c - A*s*i*m*o*v... zar se zbilja živ čovjek može ! tako ! zvati !... da ti esefični trnci prožmu kičmu... Nekome takva ! imena suđeno je da piše esef...

8. Posljedice po cijelokupnu hrvatsku kulturu bile su nesagledive... Ali o tome u nastavcima koji slijede.

Lijepi pozdrav, **Dobri Dotepenec,**
Sanobor

U sljedećoj BAKI čitajte kako vojna rezerva zbližava esefičare.

James E. Gunn

Znanstvena fantastika je grana literature koja se bavi učincima promjene na ljude u zbiljskom svijetu koji može biti projiciran u prošlost, budućnost, ili daleka mjesta. Često se zaokuplja sa znanstvenom ili tehnološkom promjenom, a obično uključuje stvari koje su važnije od pojedinca ili zajednice, često su u opasnosti civilizacija ili sama rasa.

Konvencionalni svjetovi: 3. Festival fantastične književnosti

Među fanovima i profesionalcima SF-a Istra odavno budi drage asocijacije...

Priče u Hekima i deseterac u Kaštelu

Piše: Boris Švel

Već treću godinu zaredom, Jules Verne Club iz Pazina te pazinska turistička zajednica organiziraju festival fantastične književnosti, a u sklopu pazinskih Dana Julesa Vernea. Ove godine Festival je održan od 25. do 27. lipnja u Pazinu i obližnjem selu Heki, a sa svojim radovima sudjelovali su Milena Benini, Davor Dužman, Marko Fančović, Veselin Gatalo, Michael Iwoleit, Marina Jadrejčić, Slaven Jelenović, Zoran Krušvar, Darko Macan, Jurica Palijan, Maja Rupnik, Robi Selan, Boris Švel, Leon Zambon te Aleksandar Žilić. Međunarodni karakter Festivalu dali su Maja Rupnik (Pleiades) iz Slovenije, Michael Iwoleit iz Njemačke te Veselin Gatalo iz BiH.

Prvu večer, nakon okupljanja u motelu "Lovac" u Pazinu, gosti su se uputili u Heke, koji su inače uzornim selom Istarske županije, gdje su se upoznali sa samim selom, uključujući i knjižnicu. Zatim su se na slikovitoj šterni za vodu u srcu mjesta čitali radovi, a potom su autori uživali nezaboravno gostoprimstvo mještana. Dodajmo kako se potankosti o samim Hekima mogu saznati na čak dvije web stranice: one koju održava Udruga "Heki" (www.heki.hr), kao i onoj koju su postavili prijatelji tog sela (www.heki.tk). Sljedeću večer čitanje se

održavalo u pazinskom Kaštelu, s posebnom poslasticom na kraju - SF desetercem, uz gusle koje su predstavljali sami autori: dok je jedan zapjevalo, drugi je oponašao gusle.

Nedjelja je otpočela okruglim stolom na terasi motela "Lovac", s temom suradnje hrvatskog i inozemnog SF-a, ponajprije njemačkog. Michel Iwoleit, ovaj put u svojstvu urednika, predstavio je njemački SF časopis "Nova", kao i projekt "Nova International", o čemu će uskoro više biti riječi. Dodajmo kako se isto popodne moglo pogledati i redovite točke samih Dana Julesa Vernea, uključujući uprizorenje bijega Matiasa Sandorfa iz Kaštela, utrku oko Pazina u 80 minuta, let balonom i druge.

Festival je prožimala srdačna atmosfera suradnje i kreativnosti, uz bezgranično gostoprimstvo. Zasluge za to treba svakako u velikoj mjeri pripisati organizaciji, pojmenice Davoru Šišoviću i Mirku Grdiniću. Opuštenoj atmosferi zacijelo su pridonijeli i jela nadahnuta motivima Julesa Vernea, poput pašte Kapetan Nemo ili raznovrsnih pizza, čime je Pazin dobio novo gastronomsko obilježje, uz već općepoznatu puretinu. Više informacija o Festivalu može se pronaći na stranicama samog kluba Jules Verne

(www.ice.hr/davors/jvclub.htm), kao i spomenutoj adresi Udruge "Heki". Nema sumnje kako je Festival fantastične književnosti manifestacija koja je tek u uzletu,

pa možemo očekivati kako će idućih godina biti sve značajniji i veći.

ISTRAKON 2005.

Organizacijski odbor *Šeste istarske konvencije fantastike i SF-a*

"ISTRAKON 2005" raspisuje

NATJEČAJ ZA KRATKU SF&F PRIČU

1. Na natječaj se mogu slati samo **neobjavljene** SF ili fantasy priče, do 5 kartica dužine (do 9000 znakova, uključujući i razmake, ni znaka više), pisane na hrvatskom jeziku.
2. Tekst mora biti otipkan ili isprintan u jednom primjerku, na pisaćem stroju ili PC-u, a obavezno je priložiti i disketu. Svaki autor može poslati najviše tri priče.
3. Natječaj je anoniman.
4. Rad mora biti obilježen šifrom. Rješenje šifre - puno ime i prezime, adresu i broj telefona, te eventualno e-mail adresu, treba priložiti u zasebnom i zatvorenom pismu.
5. Dodjeljuju se tri novčane nagrade:
 - Prva nagrada u iznosu od **1.500,00 kn**
 - Druga nagrada u iznosu od **800,00 kn**
 - Treća nagrada u iznosu od **500,00 kn**.
6. Ocenjivački odbor zadržava pravo ne dodijeliti nagrade ako tekstovi ne zadovolje kvalitetom ili uvjetima.
7. Krajnji rok za slanje radova je **15. 01. 2005.** godine. Radovi se šalju poštom na adresu:
PUČKO OTVORENO UČILIŠTE U PAZINU (za Istrakon)
Šetalište Pazinske gimnazije 1
52000 P A Z I N
8. Nagrade će biti uručene u ožujku 2005. godine na *Šestoj istarskoj konvenciji fantastike i SF-a "ISTRAKON 2004"* u Pazinu.
9. Posebna nagrada dodijelit će se za priču koja najbolje obradi neku istarsku temu.
10. Ako prosudbena komisija veći broj pristiglih radova ocijeni iznimno kvalitetnim, odabrane priče objavit će se u zajedničkoj zbirci kratkih SF priča.

SF poezija

Poezija sa znanstvenofantastičnim motivima je rijetka. I zato....

NEBO JE UTEMELJENO

Krešimir Duić

Nebo
Zrak
Voda
Zemlja
Utemeljeni
Svemirskim
Bićem

Kroz vjekove
Ostavljeni vremenom

Tko će biti Živ?
O Bogovi!!!
(2003.)

JEDNOM DAVNO

Krešimir Duić

Gdje je put?
Boravište svjetlosti

Okruglo lice
Zemlje
Uništeno Napretkom

Nekad tek crvi
Obdareni prokletstvom

Postadoše bogovi
(2003.)

SFMS priča: J.P., *Šaka jada*

Nesretnim slučajem, Elizeju je industrijski laser odsjekao desnu ruku, pa su mu je liječnici zamijenili izuzetno snažnom kibernetickom. Sutradan, morali su mu ugraditi i kibernetički penis.

Ovaj nastavak priručnika o (ne)pisanju znanstvene fantastike namjerno je kratak, zbog potreba ostalih materijala u ovom broju "Parseka". Zato ćemo se usredotočiti na svega jedno, no zato velevažno pravilo...

PRIRUČNIK ZA PISANJE ZNANSTVENE FANTASTIKE (IV. dio)

Piše: Boris Švel

Ispričaj, ne pokazuj

Radi se o doslovnom prijevodu anglosaske maksime "Show, don't tell". Premda je ona dobro poznata gotovo svakome tko se okušao u pisanju proze, čini se kako ipak ima potrebe uporno je ponavlјati. Uzmimo primjer:

"Marica je imala tužno djetinjstvo."

Recimo neka je Maričino tužno djetinjstvo jako bitno za fabulu, jer Marica odraste u propisnog psihopatskog ubojicu koja vabi žrtve putem internetskog *chata*, a zatim ih utamani i ukiseli za zimu (radnja nije osobito primjerena znanstvenoj fantastici, ali nema veze). Sve je to, naravno, posljedica njezinog tužnog djetinjstva. Eh, tada treba u *flashbackovima* pojasniti kako je Marica s Ivicom odlutala u šumu i onda završila kod vještice. Kad već imamo

vješticu, možemo perverznoj mašti dati na volju, pa podvrgnuti kako Ivicu, tako i Maricu raznim vrstama zlostavljanja. Budući se radi o malodobnicima, suzdržavam se potankog opisa kako policija ne bi zabranila "Parsek", i to opravdano - tko želi riskirati u svojoj priči, samo naprijed. Zlostavljanje Ivice i Marice kulminira time što se Ivica nađe ukiseljen u šesnaest tegli za zimu, i eto krasnog razloga za Maričino kasnije asocijalno ponašanje! Pustimo šalu na stranu, tko se želi osvledočiti kako se pojašnjava raniji život junakinje - držimo se istog primjera - može to vidjeti u romanu *Chaga* Iana McDonalda (u prijevodu Marka Fančovića, "Monolith" br. 2), a ukoliko želi neki domaći primjer, može pogledati *Ultramarin!* Aleksandra Žiljaka.

Kako pokoriti Pakao

Mario Berečić: »Željezna horda«, zbirka priča, Pedagogiai Fakultas, Baja, Mađarska, 2004.

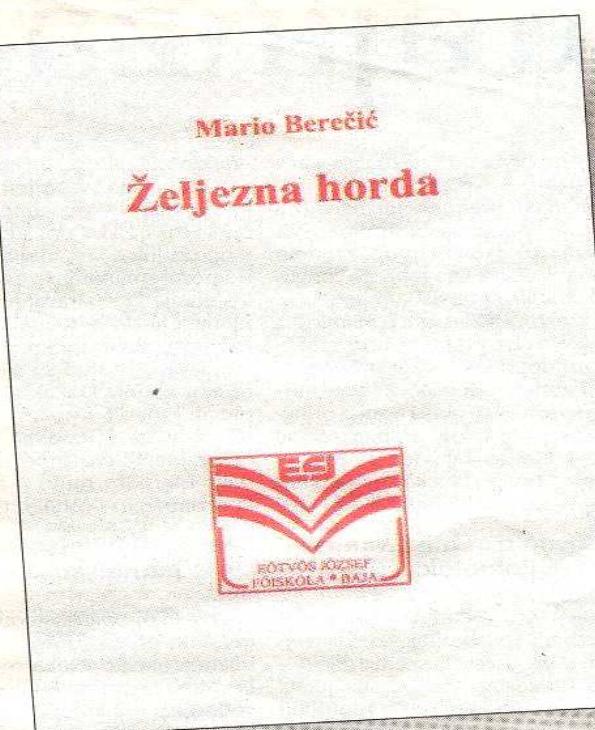
Autor Željezne horde, da ne bude zabune, živi i radi u Mađarskoj, u mjestu Baja, i tamo je na hrvatskom jeziku objavio ovu knjigu. Inače je već desetak godina poznat čitateljima hrvatskih književnih časopisa i ljubiteljima »elektroničkih knjiga«, a u ovoj zbirci sakupio je šest priča od kojih su neke i nagradivane: za priču Ovo je moja nesreća dobio je nagradu Sfera 1995., a priča Rupa nagrađena je na FAK-ovom natječaju 2002.

Što nas čeka unutar jednostavnog, minimalistički dizajniranih korica Željezne horde? Čeka nas niz vrlo različitih priča, no ako bismo im tražili zajedničku crtu, onda bi to bila povijesna fantastika. Priče nam pričaju o snalaženju u ratovima raznih doba, a fantastični detalji često bivaju prekretnicama koje u radnji bitno mijenjaju sudbinu lika, ili barem naš, čitateljski pogled na priču.

Osim paradoksa svojstvenih SF literaturi (poput vremenskih skokova, primjerice), u Berečićevim pričama važnu ulogu ima i panteon mitskih bića, od moćnih bogova do bića iz pučke praznovjerice, ili pak fantastičnih likova iz popularne kulture. No, nadnaravno i fantastično ovdje je tek sporedan motiv, korišten u funkciji scenografije ili gomile statista, a prava tema koja izvire iz ovih priča je kulturni sraz, različit po materijalnim manifestacijama, no u svakom dobu suštinski vrlo sličan.

Prva priča Thunupa smještena je naoko u konkvistadorsko doba, u podneblje Južne Amerike. Naoko zato, jer se jedan od kršćanskih misionara, nakon rasprave s kolegama o tragovima kršćanstva u lokalnim, od Evropljana još neciviliziranim poganskim religijama, odjed-

OSIM PARADOKSA SVOJSTVENIH SF LITERATURI (POPUT VREMENSKIH SKOKOVA, PRIMJERICE), U BERECICEVIM PRIČAMA VAŽNU ULOGU IMA I PANTEON MITSKIH BIĆA, OD MOĆNIH BOGOVA DO BIĆA IZ PUČKE PRAZNOVJERICE,ILI PAK FANTASTIČNIH LIKOVA IZ POPULARNE KULTURE. NO, NADNARAVNO I FANTASTIČNO OVDJE JE TEK SPOREDAN MOTIV, KORIŠTEN U FUNKCIJI SCENOGRAFIJE ILI GOMILE STATISTA, A PRAVA TEMA JE KULTURNI SRAZ

nom nađe među urođenicima koji za Evropljane još nisu čuli, a ni Evropljani za njih. Počne ih pokrštavati, stekne sljedbeništvo, ali strada od srdžbe moćnog kralja kome se vlastita kćer, probudena kršćanstvom, odbila dalje podavati. Primicanjem priče kraju polako shvaćamo da se ta epizoda zbila tisuću godina prije otkrića Amerike, odnosno da se misionaru dogodio vremenski skok.

Nagrada priča Ovo je moja nesreća u podneblju jednog prosječnog omanjeg gradića, jednom običnom malom čovjeku na leđa stavlja teško iskustvo susreta s demonom, i još teže spoznaje da se demonsko krije i među bližnjima. Slijedi Rupa, bolnička priča o susretu sa smrću, a odmah za njom, u priči Jednog jutra, u vremenu smo Domovinskog rata. Glavni junak, običan mladić, hrvatski branitelj, izdvaja se od ostalih po moći viđenja likova iz mašte, a pri prvom njegovom susretu oči u oči s neprijateljem, obojici život spašava otkriće da imaju iste sposobnosti.

Ledeni knez je također ratna priča, ali iz vrlo daleke prošlosti, iz vremena ratovanja Ljudevita Posavskog protiv tada najmoćnije svjetske sile, Franaka i njihovog Svetog Rimskog Carstva. Priča naizmjence teče: kao povijesna kronika (s mnoštvom jezičnih i topografskih zanimljivosti koje obogaćuju osjećanje vremena u kojem se zbiva radnja), i kao romansirana biografija moćnog knezara ratnika, no osim mača i krvi, njegovom uzlazu i konačnoj propasti fabularni doprinos daju plemenitaške i dinastičke rodbinske i bračne veze, dakle politika. Poseban sloj u ovoj priči je odnos Ljudevita Posavskog i njegovih tek generacija prije pokrštenih župana prema čarobnjacima, vješticama, demonskim i nadnaravnim bićima koja mu nude savezništvo, ali on ga iz vjerskih razloga odbija, počevši pokolj koji kulminira u pokušaju vojnog osvajanja i porobljavanja samog Pakla.

Posljednja je u zbirci priča Željezna horda, vrlo kreativna mješavina podžanrova fantastike i alternativne povijesti, s obilnim aluzijama na politička i ratna zbivanja 20. stoljeća. U jednom te istom dobu, u stalnoj napetosti opstaje tudeški industrijski imperij, koji pokriva veći dio srednje i sjeverne Europe, i Balkansko carstvo čiji je eksponent ljudoždersko pleme Človjekojadaca. Ova priča sadrži i jedan od najjezovitijih prizora u domaćoj književnosti uopće, još od znamenitog Andrićevog nabađanja na kolac.